

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Петренко М.О.

студент,

Науковий керівник: Матат Ю.І.

кандидат юридичних наук, асистент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗАХИСТУ «НОУ-ХАУ»: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

В умовах сучасності дуже важко встановити на ринку умови вільної конкуренції. Це відбувається тому, що окрім стандартних факторів виробництва (земля, праця, капітал) особливої цінності набуває такий ресурс як інформація.

Наразі цей ресурс виявляється в формі знань: результатів наукових досліджень, спостережень, досвіду тощо. Ці знання потребують охорони з боку держави, але на цей час в Україні немає досконалого механізму для правового захисту всіх форм інформації, в яких вона існує. Деякі її види і взагалі не мають визначених правил щодо встановлення права на них. Наприклад, як зазначає Міністерство науки і освіти України «відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права на «ноу-хау» не регулюються законодавством України» [1].

Різні джерела по-різному визначають поняття «ноу-хау». Взагалі «ноу-хау» з англійської означає «знати як» – знання того, як щось зробити, тобто дослівно це досвід практичного чи комерційного характеру, який дозволяє виробництву бути більш рентабельним.

Європейська комісія визначає «ноу-хау» як пакет незапатентованої практичної інформації, яка отримана завдяки досвіду та випробуванням та є:

- i) секретною, тобто не загальновідомою чи легкодоступною;
- ii) істотною, тобто важливою та корисною для виробництва договірної продукції та
- iii) визначеною, тобто описаною в достатньо вичерпний, повний спосіб для того, щоб було можна перевірити її відповідність критеріям секретності та істотності [2].

У свою чергу поняття «патент» чітко визначене у законодавстві. Як зазначається в ст. 14 п. 4 Господарського кодексу України, «торговий патент – це державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта

господарювання займатися певними видами підприємницької діяльності впродовж встановленого строку»[3].

В широкому розумінні «патент» – це сукупність прав винахідника на винахід, корисну модель або промисловий зразок, які держава гарантує винахіднику.

В свою чергу «ноу-хау» на сьогодні мають велике значення та повинні бути захищені так само як патент, авторське право і т.д. Але через низку причин, поняття «ноу-хау» не входить ні до жодної категорії з тих, що нині охороняються законом. На відміну від інших категорій, «ноу-хау» може так називатися, допоки інформація є секретною, воно не завжди має матеріальний вияв, тобто знання можуть стосуватися, наприклад, принципів ведення бізнесу, системи певних неписаних правил спілкування з клієнтами чи підлеглими.

Існує декілька причин, які перешкоджають патентуванню всієї інформації, винаходів і т.д. Наприклад, важко (а іноді неможливо) повністю сформулювати всю суть «ноу-хау» у бланку патенту, можливо, на перший час винахіднику оформити патент – занадто дорого. Таких приводів може бути безліч, бо це найчастіше є суб'єктивним, тобто залежить безпосередньо від власника «ноу-хау».

Але головною причиною відмови від патентування «ноу-хау», на мою думку, є строковість угоди між державою та винахідником. Залежно від умов укладання та предмету патентування патент діє від 5 до 25 років. За той час, коли патент діє і захищає виключне право особи на винахід, вона отримує від цього певний дохід, який і після того, як стає загальнодоступним, приносить вигоду колишньому власнику.

На відміну від патенту, «ноу-хау» має цінність тоді і лише тоді, коли така інформація є частково або повністю конфіденційною. Власника «ноу-хау» можна порівняти з монополістом, який на ринку єдиний через те, що більше ніхто не використовує подібних знань. Існує єдиний спосіб отримання «ноу-хау» – отримання його безпосередньо від власника.

Отже, захист патенту на період його дії – справа держави, захист «ноу-хау» – справа власника. Здається неможливим існування інституту «ноу-хау» в Україні через прогалини в законодавстві, але власники цих технологій в корпоративних нормах та договорах із іншими юридичними особами самі встановлюють такі правила, які захищають таку інформацію, яка повинна залишитися таємною.

Відсутність чіткого механізму правового захисту «ноу-хау» гальмує розвиток економіки України, але, що найголовніше, безпосередньо розвиток вітчизняної юридичної науки в сфері інтелектуального права. Ця тема, наряду з правом на доступ до мережі Інтернет та охороною комп'ютерних програм, є однією із тих, що через новітність не мають відповідних норм права, які б регулювали ці аспекти, які на сьогодні стають важливими в житті кожної сучасної людини.

Враховуючи специфіку регулятивного впливу, який необхідно здійснити на відносини в сфері захисту «ноу-хау» в Україні, обмовлену потребою поєднання різних юридичних засобів, доцільно вести мову про особливий правовий режим, покликаний обрати оптимальні складові для вирішення завдань щодо охорони цього виду економічних активів.

Під поняттям «правовий режим» в сучасній юридичній літературі розуміють засновану на загальних засадах (типах) регулювання сукупність взаємопов'язаних між собою правових засобів, які забезпечують стійке нормативне впорядкування певної сфери суспільних відносин, виражають ступінь жорсткості юридичного регулювання, сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права, припустимий рівень їхньої активності [4].

Аналізуючи правовий режим захисту «ноу-хау», слід зазначити, що він має враховувати виробничу та промислову спрямованість «ноу-хау», із чим пов'язані і відповідні варіанти охорони останнього, до яких слід віднести захист від промислового, економічного шпигунства та інших подібних дій [5]. Окрім цього, при конструюванні моделі правового регулювання в цій сфері слід виходити з того, що юридично обмежити розповсюдження «ноу-хау» можна тільки стосовно певного кола суб'єктів, із якими власник цього виду економічних активів має відповідні угоди (ліцензійні договори).

Викладене дає підстави дійти висновку, що розглядуваний правовий режим захисту «ноу-хау» за всіма юридично істотними ознаками має відповідати загальним ознакам інституційного приватно-правового режиму, який виходить насамперед із пріоритетності інтересів приватної особи, відзначається юридичною рівністю учасників відносин та характеризується переважно позовним порядком захисту інтересів суб'єкта.

Список використаних джерел:

1. Щодо «ноу-хау» у статутному фонді товариства: лист Міністерства освіти і науки України від 30.10.2002 р. № 16-07/3483 // Податки та бухгалтерський облік. – 2002. – № 98.
2. Про застосування статті 81(3) Договору до категорій договорів про передачу технологій: Регламент Комісії (ЄС) від 27.04.2004 р. № 772/2004 // Офіційний вісник Європейського Союзу. – 2004.
3. Господарський кодекс України: закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
4. Соколова І.О. Правовий режим як категорія правової науки: монографія / І.О. Соколова. – Х.: Право, 2014. – 152 с.
5. Князев С. Проблеми правового використання «ноу-хау» в Україні / С. Князев // Юридичний журнал. – 2007. – № 2. – С. 26-29.